

Кюнцлі Р.В.

*доктор мистецтвознавства, в.о. професора,
Львівський національний університет природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5234-4903>*

Степанюк А.В.

*кандидат архітектури, доцент,
Львівський національний університет природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5030-5724>*

**ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ВІДБУДОВИ
ЗРУЙНОВАНИХ ВІЙНОЮ МІСТ УКРАЇНИ**

Історія містобудування знає небагато прикладів відбудови міст, що були повністю знищені.

Заново відбудовувалися середньовічний Лондон, який згорів 1666 році, Лісабон, який був зруйнований внаслідок землетрусу та пожеж у 18 ст., Варшава, Дрезден, Берлін, що були зруйновані авіацією в часи Другої світової війни, Хіросіма та Нагасакі знищені ядерними бомбами, що розірвалися над містами й майже зрівняли міста з землею. Бейрут під час громадянської війни був вщент розбомблений у кінці ХХ ст.

При відбудові міст змінювали конструктивні вирішення та будівельні матеріали, скажімо, при відбудові Лондона і Хіросіми дерево замінили на камінь, удосконалювали планування. Після пожеж у Лісабоні переглянуто планування міста: розширено вулиці, використано перпендикулярну сітку забудови. Відбудова Лондона відбувалася фактично за старим плануванням вулиць, проте з врахуванням норм протипожежної безпеки: ширші вулиці, відкриті причали вздовж Темзи.

Відбудовані міста змінювали свій вигляд. Західна частина Берліну після війни була забудована модерновою архітектурою, тоді як східна – в основному «радянськими» панельними житловими будинками та громадськими будівлями в монументальному стилі. Дрезден був відбудований зі збереженням довоєнного архітектурного стилю, так був відбудований і центр Варшави. Хіросіма завдяки відбудові отримала великі масиви озеленення у вигляді парків та Меморіальний музей миру.

У ХХ ст. з'являються нові бачення розвитку міст. У японського архітектора-метаболіста Кензо Танге місто порівнюється до дерева

«в повному розквіті, зі стовбуром, гілками та листям. Стовбур – це інженерні комунікації міста, його основа – портові споруди, дороги та всі елементи благоустрою. Ці споруди повинні, як правило, будуватися урядом та проектуватися з розрахунком на тривалий термін експлуатації. Гілкам на дереві відповідають індивідуальна житлова забудова, яку можна розглядати як основний структурний елемент» [2, с. 83].

Ле Корбюзьє вважав, що планування міста починається з житлового будинку, все інше в місті: транспорт, громадська забудова, зони рекреації – повинні бути спрямовані на забезпечення комфортного життя і праці жителів міста. Його ідея сонячного міста базувалася на принципах сонця, зелені і повітря. Ідею сонячного, «променистого» міста Ле Корбюзьє вдалося частково реалізувати у побудові марсельської «житлової одиниці» та при будівництві міста на півночі Індії – Чандигарха.

Відомий вислів Ле Корбюзьє про людину, яка має ціль і іде до неї прямо на відміну від віслюка, який петляє зигзагами і стежки якого пізніше стали дорогами людей та вулицями міст. При розбудові міст Ле Корбюзьє пропонує застосувати концепцію «лінійного міста»: «У сучасному місті має панувати пряма лінія. Житлові будинки, водопровідні та каналізаційні лінії, шосе, тротуари – все має будуватися по прямій. Пряма лінія оздоровлює місто. Крива несе йому руйнування, різного роду небезпеки та ускладнення, паралізує життя» [4, с. 29].

Архітектурно-просторові та планувальні принципи сонячного міста Ле Корбюзьє: житлові квартали відділені від промисловості, транспортних магістралей, наповнені сонячним світлом, повітрям та зеленими насадженнями розвинув та застосував бразильський архітектор Лусіо Коста при проектуванні та будівництві столиці країни міста Бразилія [5].

Планувальна структура при відбудові зруйнованих міст України має бути для кожного міста індивідуальна в залежності від частки зруйнованого житлового фонду міста, його інфраструктури та промислового потенціалу. Так наприклад для міста Маріуполя можлива «віялова» система планування, половина радіально-кільцевої системи. Основним об'єктом Маріуполя є порт, у міру розширення міста утворюються напівкільцеві вулиці. Віялова система характерна для приморських портових міст, що розташовані на водних берегах.

Три (п'ять) головних осей Маріуполя розширюються по мірі віддалення від порту та утворюють транспортні вузли поздовжніх та поперечних осей.

При розробці генеральних планів розбудови зруйнованих українських міст необхідно врахувати світовий досвід відбудови міст після другої світової війни: Варшави, Берліна, Дрездена, Хіросіми, а також будівництва нових міст таких як Бразіліа, Чандигарх. Принципи сонячного міста, де все спрямоване на комфортне проживання людини в гармонії з природою повинні бути пріоритетними у проектах розбудови українських міст.

Список використаних джерел:

1. Фарба О. 7 міст, що були повністю зруйновані, але постали з попелу закордон 18.04.2022. URL: <https://veterdoit.com/7-mist-shcho-buly-povnistiu-zruynovani-ale-povstaly-z-popelu/>
2. Kenzo T., Noboru K. Ise: Prototype of Japanese Architecture. 1965. 212 p.
3. Кендзо Т. Архитектура Японии. Традиция и современность / под ред. А. Иконникова. Сб. Статей / перевод с английского. Москва : Изд. «Прогресс», 1975. С. 14–18, 50–51.
4. Ле Корбюзье Ш. Э. Архитектура XX века / Перевод с французкого К.Т. Топуридзе. Москва : Изд. «Прогресс», 1977.
5. Ярмоленко А.Д. Бразилиа и Чандигарх: архитектурные портреты двух столиц (К 100-летию О. Нимейера и 120-летию со дня рождения Ле Корбюзье). *Общество. Среда. Развитие (Terra Humana)*. Москва, 2007. С. 130–141.